

ANNUKKA



Kiusallista

Koulu- ja työpaikkakiusaaminen ovat nykyään, onneksi, salokikelpoisia puheenaiheita, mutta onko tallikiusaaminen? Sitä tapahtuu. On kateudesta johtuvaa ilkeilyä, on pahan-suopaa selän takana juoruilua, on sisäpiireilyä ja käsittämätön määrä muita salakavalaa variaatioita, joita on vaikea tunnistaa.

Enemmän kuin puitteet tallikiusaamiseen vaikuttaa henkilökunnan käytös ja se, välttävätkö vastuussa olevat aikuiset koululla pyörivien lasten ja nuorten tekemisistä. Siihen vaikuttaa se, miten ja millä mielellä opettaja työskentelee, miten hevosia kohdellaan, miten seuran ja koulun yhteistyö sujuu.

Yksikään ratsastuskoulu ei ole automaattisesti onnela. Sen eteen pitää nähdä vaivaa. Ei riitä, että ympäristö on hevosille viihtyisä ja niitä kohdellaan reilusti ja oikeudenmukaisesti. Myös oppilaita kohtaan pitää käyttäytyä samalla tavalla, sillä se heijastuu ilman muuta myös siihen, millaiset välit ratsastajilla, kaikenikäisillä, on keskenään. (Tosin useimmiten hevosten ja ihmisten kohtelu kytkeytyvät toisiinsa...)

Monet tapaamani ratsastuksenopettajat ja koulunpitäjät muistavat kipeästi omat katkerat kokemuksensa nuoruusvuosilta, joten he tekevät todellakin kaikkensa, jotta jokainen voisi viihtyä tallilla. Niitäkin alan ammattilaisia löytyy, joilla on ollut onni kasvaa hevosihmiseksi sellaisen taitavan, rehdin ja suorasekäisen ratsastuksenopettajan ja tallimestarin silmän alla, joka on iskostanut oppilaisiinsa samat arvot ja asenteet. Näillä ammattilaisilla on siis selkänöjään loistava perinne: valmis, käytännössä koeteltu ja käyttökelpoiseksi havaittu toimintatapa, jota noudattamalla syntyy se iloinen, kannustava ja hyväntuulinen ilmapiiri, jossa oppilaat viihtyvät, jokainen kasvaa ja kehittyy myös ihmisenä, ja hevoset pysyvät hilpeällä mielellä.

Toivottavasti ratsastuskoulu on oppilaille paikka, jota voi aikuiseen ajatella kiitollisuudella!

PS. Juttuvinkkejä, kysymyksiä ja muuta postia voi lähettää joko toimitukseen tai sähköpostilla annukka.jarvi@luukku.com

Elämäni hevonen

Aatu,
varsinainen epeli

Se on siinä kuusivuotias, sanoo Relanderin Ponitallin Kirsi Relander vanterasta, perusrautiaasta suomenratsuruuna Aatusta, joka on kotiutunut Mikkeliin lähellä Sairilassa sijaitsevalle koululle puolitoista vuotta sitten.

Aatun tarina on samanlainen kuin monen muun opetushevosen:

- Meillä tarvittiin uutta hevosta, ja suunnittelimme suokin ostoa. Koska itse en pääse täältä oikein minnekään, Luotto-Anne (Anttonen, ent. Salo) kävi koeratsastamassa Aatun ja sanoi, että se on raaka mutta hyppää hyvin.

Alkuun opettajat ratsastivat Aatua, mutta se on pikku hiljaa siirtynyt tekemään yhä enemmän tunteja. Opettajat ovat vetäneet sillä paljon maastoja; se on luonteeltaan tosi rohkea. Ja utelias, voisi toimittaja lisätä. Sateenvarjokin kelpaa sille leikkikaluksi.

- Aatulla on kunnon ravi, ihastelee Kirsi, mutta lisää, että viime aikoina se on ruvennut liikkumaan pienemmin.

- Hyppääminen on sille luontaisesti tosi helppoa, ja vaikka sillä tarhassa on ollut toisten ruunien kanssa hieman oman paikan hakemista, se tulee muiden kanssa hyvin juttuun. Ja se on tosi symppis, herttainen, rehellinen.

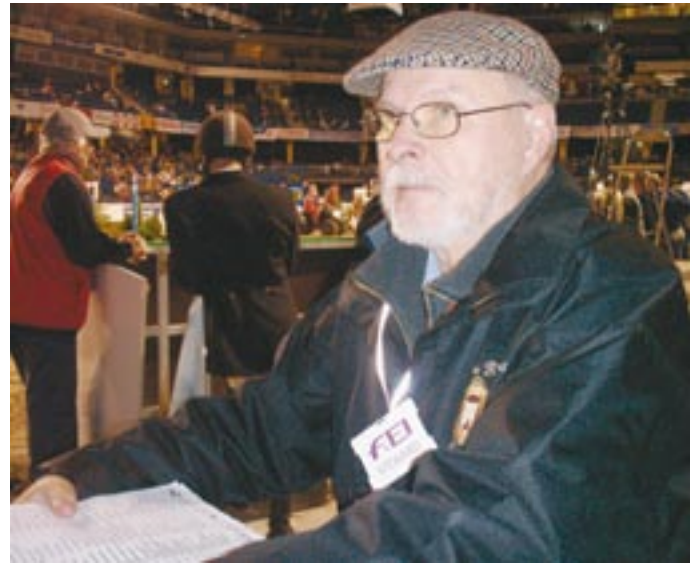
Millainen on ponitallin omistajan ihannehevonen?

- Kiltti, tulee laumassa toimeen muiden kanssa, sillä pystyy tekemään kaikkea. Ja säkäkorkeus siinä 155 cm, jotta sillä voisivat ratsastaa sekä isommat lapset että aikuiset.

Tosin Kirsi vannoo samaan hengenvetoon, että itse kasvatetut ihanat shettikset eivät heiltä lähde ikinä, eivätkä pienet welsh mountainit... Mutta periaatteessa...

Matti Kuusi on hevosen oikeusturva-asiamies

Matti Kuusi, mies panamahatussa, on yhtä tuttu näky kesän arvokisoissa kuin Matti Kuusi, mies lippalakissa hallikauden suurten koitosten verryttelyalueiden tuntumassa.



Kuusi on kansainvälinen steward (FEI), stewardikouluttaja ja mies, josta puhutaan. Selän takana hänestä kulkee mm. seuraavanlaisia juttuja: "Leppoisa mies, hyvä huumorintaju. Osaa olla jämäkkä. Mukava toimia Martin kanssa tai alaisena" (eräs, jolla on kokemusta yhteistyöstä sekä tuomarina että stewardina).

Kuusella on kansallinen A-estetuomarin ja kansainvälinen stewardin pätevyys, mutta hän sanoo viihtyvänsä paremmin hevosen asiallista kohtelua ja kilpailusääntöjen noudattamista kisa-alueella valvovana stewardina kuin tuomarina tornissa.

Uransa Kuusi aloitti lähestulkoon suoraan huipulta, sillä Tampereella järjestettiin 80-90-luvun taitteissa ruotsalaisen kouluttajan vetämä kurssi, jolta suunnattiin suoraan FEI:n listalle. Sitten olikin vuorossa pesti Ypäjällä kansainvälisissä kisoissa, ja siitä alkoi kotimaan kilpailujen kiertäminen.

Mikä ajaa Kuusta antamaan jatkuvasti aikaansa kilparatsastukselle?

- Hulluuden lisäksi tunne, että tässä tehtävässä on melkoiset mahdollisuudet vaikuttaa siihen, miten hevosta kohdellaan, Kuusi vastaa, halu auttaa hevosta.

Hän ei niinkään bongaile väärän värisiä ratsastushousuja, vaan keskittyy päähuomionsa hevosen kohteluun.

- Tätini mies oli kylänsä paras hevosmies, joka ensimmäiseksi aamulla kävi sanomassa hevoselle hyvää huomenta ja viimeiseksi illalla hyvää yötä. Sieltä sain opin, ettei hevonen ole mopo. Minusta stewardi on hevosen oikeusturva-asiamies.

Pilkuista ja niiden soveltamisesta

Stewardien kouluttajana Kuusi on arvostettu. "Häneltä olen oppinut ainakin sen, että asiat voi sanoa monella tavalla ja kiperätkin tilanteet hoitaa tyylikkäästi", paljastaa joku.

- Sympatia ja empatia ovat varmasti hyviä ominaisuuksia, mutta ennen muuta stewardin on pystyttävä sanomaan jopa kaverille, että tuo pitää lopettaa, Kuusi muotoilee.

- Stewardilla pitää olla hevosmiestaitoa ja tervettä järkeä; niin paljon kokemusta hevosista, että hän tuntee, miten hevonen toimii ja miten sitä pitää käsitellä, ja sen lisäksi hänen on ymmärrettävä säännöt ja osattava soveltaa niitä. Joka oppii pilkut mutta ei sitä miten pilkkuja sovelletaan, sitä ei voi päästää lähellekään stewardin hommia! Yhteistyökyky on tietysti tärkeä. Lisäksi stewardin on sisäistettävä se fakta, että laki on kilpailujen aikana kaikille sama eikä ketään saa leimata esimerkiksi vanhojen kokemusten perusteella.

Kuusi alleviivaa, että stewardin on ymmärrettävä kokonaisuuksia. Jos hevonen kieltää, ratsastajan on tietysti tehtävä sille selväksi, että noin ei tehdä. Jos hevonen tulee päälle, se pitää totta kai torjua.

Jälkipuheet eivät pelasta

- Ratsastajan rankaiseminen ei ole tämän homman tarkoitus. Hevosen sopimaton kohtelu on keskeytettävä jo ennen kuin touhu menee rangaistavaksi, painottaa Kuusi.

- Uskon keskusteluun. Tärkeilijä ei saa olla eikä tavattoman muodollinen. Psykologinen pelisilmäkin on avu, sillä jo ratsastajan huomion suuntaaminen vaikka stewardiin itseensä jollain käyttökelpoisella heitolla voi riittää siihen, että ratsastaja purkaa kiukkunsa hevosen sijasta häneen.

Koska pelkällä stewardin läsnäololla on vaikeuksia, hänen pitää olla kisoissa näkyvillä eikä lymytä pusassa.

Siksi Kuusi kulkee kisoissa ensimmäisestä hevostarkastuksesta alkaen vaaleassa hatussaan, josta kaikki varmasti tunnistavat hänet. Olennaista on, että stewardi on läsnä tiukoissa paikoissa, näkee tilanteet. Puhelinvalituksia ei voi vastaanottaa jälkikäteen eikä nettisyytöksiin reagoida.

Kun ratsukko siirtyy portista radalle, vastuu siirtyy tuomarille, ja suorituksen jälkeen taas takaisin stewardille. Kisoissa stewardin työkenttä onkin laaja, sillä siihen sisältyy kaikki talleista verryttelyalueeseen.

Syksyllä Tallinnan kisoissa Matti Kuusi iloitsi kahden nuoren mutta napakan stewardiharjoittelijan alun hyvästä panoksesta:

- Vaikeinta tässä hommassa on sanoa stewardiharjoittelijalle, että mun mielestä et ole luonteeltasi sopiva tähän työhön, suosittelen tornihommia. Mää oon niin nössökkä.

- Se mitä säännöissä on mainittu hevosen sopimattomasta kohtelusta on voimassa joka paikassa, mutta jos kotitalilla tapahtuu jotain väärää, soittakaa eläinsuojeluvälvoille tai menkää itse väliin, Kuusi kehottaa.

- Tuomari tai stewardi ei ole kotona muiden valvoja.

Kokemusta kylliksi?

Koska stewardikursseille ei ole pääsyaatimuksia, nousee mieleen kysymys, mikä määrä kokemusta riittää, jotta kykenisi tehtävään.

- Ratsastajista, jotka ovat ikänsä kilpailleet, tulisi luonnostaan stowardeja, vihjaa Kuusi.

- Kansainvälisellä puolella on näitä kisaamisen lopettaneita, joista tulee erinomaisia ratamestareita ja stowardeja.

Periaatteessa yhtälö vaikuttaa selkeältä: mitä pitempi kokemus ja vankempi tausta, sitä parempi. Kokemukseen kuuluvat myös takaiskut, kun joku ratsastaja löytää stowardeilta valvomatta jääneen paikan ja välineet hevosen "kouluttamiseen". Sellainenkin kasvattaa.

Kurssilla opiskellaan kilpailusääntöjä, stewardin työtä ja osallistutaan kokeeseen. Jos sen saa hyväksytysti läpi, voi aloittaa harjoittelun oman lajin aluekisoissa ja myöhemmin anoa oikeuksia. Siitä voi jatkaa kurseja, olla harjoittelijana ja pätevytyä yhä korkeammalle tasolle. - Ja mitä sanookaan toinen kansainvälinen steward: "Matilta saa neuvoja ja apua paitsi livenä niin myös puhelimitse ja sähköpostitse. Olipa sitten kiperä sääntötulkinta jossain Matille vierraamassa lajissa tai esteratsastuksen aivoituksia, niin pulaan ei ole jääty." ♦

Rymyryhmän opettaja on **hevonen**

Joskus palaset lokahtavat kohdalleen. Relanderin Ponitallilla oli ryhmä aikuisoppilaita, jotka kaipaivat ratsastuksenopetukseen jotakin uutta. Meri Satamalla oli idea ratsastuskouluopetuksen tuomisesta lähemmäs valmennuksissa käsiteltäviä asioita ja ongelmia sekä hevostaitojen ja hevosen käyttäytymisen opetuksen ottamisesta mukaan ohjelmaan. Ja Ponitallin omistaja Kirsi Relander tuumasi Merille, että koska täällä on ollut kysyntää, niin kehitäpä uudenlainen opetussuunnitelma!



Rymyryhmä on tutustunut käytännössä paitsi mörköjen kohtaamiseen myös mm. juoksuttamiseen, teorialuennoilla hevosen aisteihin ja kotitehtäviä tehdessään esim. terveen hevosen tuntomerkkeihin. Ryhmäläiset hoitavat myös hevoset ennen ja jälkeen tunnin.

Mikkelin lähellä Sairilassa toimivan Relanderin Ponitallin kahdeksanjäseninen Rymyryhmä aloitti syksyllä. Porukka koostuu teorialuennoille ja ratsastustunneille sekä kohtaa lähes päivittäin netissä, sillä ryhmän omat verkkosivut ovat olennainen osa opetusta.

Opettaja Meri Satama on kengitysseppä, es-tetuomari, ratamestari, kilparatsastaja ja nyttemmin myös ratsastusohjaajaopiskelija.

- Pidän sekä valmennuksia yksityisratsukoille että ratsastuskoulutunteja. Minua on askarruttanut se, että työskentelen ikään kuin kahdessa eri maailmassa. Kyseessä on sama eläin, mutta asiat on opetettava eri tavalla.

Merin mielestä valmennuksissa käydään käsi-asiain ja ongelmien, jotka kouluissa tavallisesti hoidetaan turvallisuussyistä sulkeamalla pois riskitekijät. Kouluissa Merin idea on tyrmätty liian vaarallisenä ja uhkarohkeana, mutta Relanderin tallilla kävi oppilaina miehiä, joiden toivomuksiin Kirsi tahtoi vastata.

Lukutaitoa oppimaan!

Rymyryhmän opetussuunnitelmassa painottuu se, millainen ratsastaja on oppijana sekä hevosenlukupotit.

Alkajaisiksi Meri halusi tietää, millaiseksi oppijaksi kukin ryhmäläinen itsensä tunnisti, koska opettaja tarvitsee sen tiedon saadakseen oman viestinsä perille. Kaikkia ei voi opettaa samalla reseptillä.

- Sitten halusin ratsastajien ymmärtävän, että hevonen elää tässä hetkessä ja tekee sen, mikä minä teen. Jos hevonen ei mene kulmaan,

se ei ole kuriton ja ilkeä, vaan annoin epäselvät avut. Kysymys kuuluu, saako oppilas viestinsä perille hevoselle vai ei.

Rymyryhmäläiset opettelevat kuuntelemaan hevosta, tunnistamaan onko se jännittynyt vai levollinen ja vaikuttamiselle altis. Tavoitteena on, että he oivaltaisivat ratsastaessaan itse ratkaisumallin ja rohkenisivat kokeilla eri vaihtoehtoja, olisivat yhä riippumattomampia opettajasta.

- Tätä ei voi viedä alkeistunneille, lapsille ja junnuille, joilla on oltava selkeä auktoriteetti, Meri arvioi.

- Tämä sopii senioreille, jotka haluavat ajatella ja pohtia itse.

Netissä ryhmäläiset paitsi saavat ja vaihtavat tietoa myös purkavat kokemuksiaan ja esittävät opettajalle kysymyksiä, jotka nousevat mieleen, mutta joille ei tunnilla ole käsittelyaikaa. Moni väärinkäsitys on oiennut ja ongelma ratkennut jalkipuheiden ansiosta.

Kaikki joukolla horsebiciin

Meri korostaa myös ratsastajan oman kunnan merkitystä. Ryhmän seuraavalla ratsastustunnilla oli aiheena nuoren hevosen selkään nouseminen, ja silloin fysiikan on tunnetusti oltava kohdallaan.

- Oman kropan pitää olla niin hyvässä kunnossa, että pystyy ottamaan hevosen viestit vastaan ja reagoimaan niihin oikein, selventää Meri. Hän opiskelee myös liikunnan ammattitutkintoa ja on siihen liittyen kehittänyt ratsastajien aerobicin, horsebicin.



Sateenvarjo on kiva leikkikalua, keksii Aatu ensiöllistyksen jälkeen. Esankin mielestä pelottavien asioiden kohtaamisen opettelu luo turvallisuutta.



Rymyryhmäläiset ja Meri valmistautuvat tuntiin alkupalaverilla. Sitä on edeltänyt myös tunnin sisältöä käsittelevään aineistoon tutustuminen ryhmän nettisivuilla. Jälkeenpäin Meri lukee ryhmäläisten oppimispäiväkirjat.

Se on "ratsastusta ilman hevosta", vaikka este- ja kevytistunnon kuivaharjoittelua sekä kunnan kohottamista. Meri ehdottaakin, että pakkasen vuoksi peruttujen tuntien sijaan oppilaat voisivat mennä jumppaamaan.

- Minulle tämä on tärkeää, koska 60 minuuttia viikossa ei millään riitä treenaamaan kroppaa kaikkeen siihen, mitä ratsastuksessa tarvitaan. Itselläni on taustalla oman välilevyleikkauksen jälkitila ja vahva näkemys siitä, että tällä pystyy auttamaan muitakin.

Pelko pois!

Mitä Rymyryhmässä on opittu?

- Minä olen saanut varmuutta hevosten kanssa, pelot ovat vähentyneet, sanoo Sari.

- Osaan ehkä ennakoita vähän paremmin ja ottaa hoitotilanteesta ja satuloidessa hevosen paremmin huomioon. Silloin saa miellyttävämmän alun tunnille, hyvän yhteistyön jo ennen satulaan nousua. Pelkkä ratsastus tuntuu tynältä, muu on yhtä tärkeää.

Tunneilla on harjoiteltu monenlaista liukkaalla pohjalla ratsastuksesta aina hevosta kummasuttavien ilmiöiden kohtaamiseen. Joukko on kokeillut myös montératsastusta ja ravihevosella ajoa. Muiden ratsastaessa maneesissa rymyryhmäläiset saattavat lähteä maastoon treenaamaan vaikka alamäessä laukkaamista. Mutta tur-

vallisuus on aina harjoituksissa ykkösenä.

- Turvallisuutta ei ole asioiden karsiminen, vaan niihin tottuminen, Meri huomauttaa avatessaan sateenvarjoa, jotta ratsukko pääsee totuttelemaan siihen.

- Jotta turvallisuus ja oppiminen pysyy tasapainossa, annan ja teen kaikkeni.

Kahdeksan ratsastajan ja varamiehen kokoinen ryhmä on nyt maksimissaan. Isommalla joukolla konsepti ei toimisi.

- Koska kyseessä on ensimmäinen kerta, kaikki täytyy suunnitella, etsiä tieto, tehdä materiaali ja lukea oppilaiden tekemät teoriatheet, kertoo Meri.

- Oma tavoitteeni on tulla paremmaksi opettajaksi. Ihmiset ovat minulle yksilöitä eivätkä massaa, jolle opetan hevosen aisteja. On huonoa, jos opettaja opettaa aina samalla tavalla. Jos joku haluaa nähdä, miten jokin tehtävä tehdään, näytän sen; jos toinen toivoo asiaa käsiteltävän teoriassa, pidän teorialuennon. Mielestäni opettajan on pystyttävä perustelemaan mitä sanoo. Siksi haluan vastata kysymyksiin ja käytän opetuksessa myös omia kokemuksia hevosten kanssa.

Meri uskoo eri lajien tukevan toisiaan. Jos oppilas harjoittelee vain tiettyä lajitekniikkaa, kehitys pysähtyy aika nopeasti.

- Jos pystyt laukkaamaan maastossa, parannat normaaliratsastusta maneesissa, hän sanoo. ♦



HEVOSENJÄRKEÄ

Ilmastonmuutos

Kun tässä marraskuun kurakelillä muistelee vanhanajan talvia, olin ainakin kylmää ja kuivaa tähän aikaan vuodesta aina. Joskus oli luntakin, joskus piti laulaa White Christmas, että talvi tulisi jouluksi. Eikä tarvitse muistella ihan lapsuutta, jolloin hevonen vei rankan pyryn jälkeen lapset kouluun läpi kinosten ja tuli yksin tyhjän reen kanssa kotiin takaisin. Tai kun hevosvetoinen lumiaura veti kylätiehen uran, että autot pääsivät isolle tielle, jossa kulki kuorma-auto metalliaura neällään. Tai kun autot juuttuivat kinoksiin, niitä ei koskaan saatu suurel- le tielle ilman hevosiä.

Tai niitä rankkoja lumisia talvia, jolloin tuhannet hevoset vetivät jäädytettyä uria pitkin valtavia kuormia sotakorvauspuutavaraa juna-asemille tai vesistöjen varsiin.

Hevoset ovat aina talvisin lujilla metsätöissä ja kaikkihan tietävät, etteivät ne olisi ilman tätä kokemusta mitenkään pärjänneet sodan, lumen, pakkasen ja kriisiolojen puristuksessa.

Muistan kun hankin ensimmäisen hevoseni kesällä 1969 ja isäni antoi oikean hevosiäidän viisauksia ohjeeksi hevosen hyvinvoinnille. Yksi liittyi lumeen. Talvella ei mennä mihinkään maastoon missä ei ole lumettomaan aikaan kuljettu. Syy varoitukseen oli myös tarjolla: Hänen oma kokemuksensa tukkimetsältä jo nuoruusvuosina oli opettanut, että käytetään vain kesältä tiedossa olevia varmoja reittejä. Joku oli oikaisut tukkitieltä ja takana tulevat näkivät verisen juovan kavioiden ja reenjalasten painaumien keskellä. Hevonen oli saanut mahaansa katkaistusta rangasta pistohaavan eikä ajuri tiennyt mitään, kun ei jälkiään katsonut. Purkupaikalla vasta karmeus paljastui. Tottumaton ajuri ei ollut saanut viisaammiltaan neuvoja.

Tämän ja monta muuta opetusta muistin varsinkin Pusulan metsissä ratsastaessani, silloin sattuikin vanhanajan talvia. Oli vanhaa metsätietä ja pellonpiennarta. Suurten peltojen läpi ratsastin isommalle tielle sinäkin päivänä, kun tehtiin telkkariin Terveisiä talliltani -kuvauksia. Oli sovittu aika, mitään kännyköitä ei silloin ollut, että olisi voitu tarkistaa onko kame-

ryhmä paikalla kun tullaan. Olin saanut itse valita hevoskuvien paikat.

Siellä oli niin kaunis maisema, kevyesti nouseva polku kuusimetsästä avarampaan aukkoon, jota voi ratsastaa suoraan kohti kameraa, hevosen hengitys sumuisena pilvenä kuvaa pehmentämässä. Eikä tarvittu kuin yksi otto, Misty ei ihmetellyt kameraa tai autoa, vaikka ne milloinkaan aikaisemmin siinä aamulenkkin kohdassa eivät olleetkaan olleet paikalla. Hypättiin kevyesti kaatunut puunrunko kameraa ohitettaessa. Musiikit sai valita itse ja Sibeliuksen Karelia-sarjasta Alla marcia on siitä lähtien ollut talvihevostelun tunnus. Kotona jatkettiin kuvausta niin, että kamera oli pihassa ja lähestyin kotia peltotietä, parin sadan metrin päässä sillalla nousin ratsailta, riisuin satulan ja suitset, ja hevonen laukkasi ja ravasi vapaana pihaan, taas suoraan kohti kameraa, pysähtyi purskahtaen suorastaan pisarat linssiin. Puhtaasta valkeasta maisemasta tuli lähikuvaan tummanruunikkotamma.

Siitä tuli myös ihana kuva, pakkasta ja lunta oli reilusti, hevonen liikkui kuin pumpulissa, vähän höyryten ja karvat huurussa. Kokeneet hevosmiehet kertoivat ohjelman nähtyään, että tammahan oli kantavana. Niin olikin, Cappuccino siellä odotteli vielä puoli vuotta. On tämä kummallista, että hevostalvia muistellessa tulee hevosten lisäksi lunta ikävä.

Tulee ikävä huopikkaita, kun ei silloin vielä ratsastussaappaiksi saanut mitään teddyvuorillisia, nahkasaappaisiin ei sopinut villasukkaa. Nyt kun talvet ovat leutoja, varusteet kestäisivät mitä vaan pakkasia. Silloin mentiin viimaan ja pakkaseen, ei ollut maneesijakaan niin kuin nyt.

Luonnonkierto tulee hevosharrastuksessa aivan toisella tavalla merkittäväksi ulottuvuudeksi kuin monissa muissa lajeissa. Jos haluaa ratsastaa hevoselle mieluisasti maastossa, pitää miettiä kelin kylmyys, teitten liukkaus, hevosen hokitus ja lyhyinä pimeinä päivinä riittävä heijastinvastelu, jos joutuu käyttämään autoteitä. Onko ilmastonmuutos ollut hevosihmisille hyväksi, entä hevosille? Ainakin omat hevoseni nauttivat lumesta kuin lapset pallomerestä. Ikävä lunta.